

"Генерал Маркос, кој се врати од Советскиот сојуз, во Солун се сретна со генерал Папагос (главен на монархофашистите). 'Папагос му вели ја изгубивте Граѓанската војна, но Маркос му одговора - да, но ја добивме Егејска Македонија'. Што тоа значи, дека ги истребиле Македонците од север", вели Александар Поповски.

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

СЕГА, КОГА НА СТАРИ ГОДИНИ РАЗМИСЛУВАМ, МОЖАМ ДА КАЖАМ ДЕКА БИТКАТА НА ЛЕРИН БЕШЕ КАТАСТРОФАЛНА ЗА ДАГ

Александар Поповски е роден 1932 г. во револуционерното село Долно Котори, Леринска околина. Потекнува од средно имотно земјоделско семејство, истовремено и револуционерно, бидејќи неговите дедовци (татко на татко му и неговите пет браќа биле комити, од кои едниот бил војвода дедо Кољо војводата). Животот во селото не им бил многу сјаен, поради тоа што постоел терор кој се спроведувал особено врз Македонците. Поповски учел грчко училиште, но завршил само прво одделение, второто го напуштил затоа што кога еднаш на вратот носел црвена маарама учителката го удрила и дедо му му рекол веќе да не оди на училиште. Неговата мајка плаќала даноци поради тоа што Поповски не одел во училиште. Во март 1946 г. татко му бил искодошен од грчки шпион дека поседува оружје. Вечерта на 18 март непријателите дошле во куќата на Поповски за да го бараат оружјето, но татко му претходно им побегнал.

"Ја обиколија куќата, го бараа татко ми. Ми рекоа дека тој ги испратил за да им ја дадам пушката. Имав 14 години, бев најголемото дете во семејството, имав три помали сестри. Знаев каде е пушката зашто кога татко ми си дојде од Италија донесе еден товар оружје и го раздели низ селото, беше познат по тоа дека на селаните им делел оружје. Ме седнаа на столица, ме удираа и ми рекоа дека тука ќе ме заколат ако не кажам каде е оружјето. Им реков - испратете го татко ми нека ви го даде оружјето, јас не знам каде е. Мајка ми им рече оставете го детето, да го донесат татко ми, тој да им каже. Тогаш ја фатија мајка ми за коса и ја влечеа од вториот кат на куќата надолу. Сè до смртта таа имаше последици во главата. Мене ме

ОД ДРВАРЧЕ ДО ОР

пуштија, но по три дена повторно ме викнаа во нивниот штаб. Ме врзаа за кревет и три дена ме тепаа. Само велев - немам оружје. Бев горделив. Еден шпион донесе третина од оружјето и бараше да ме убијат, да ме фрлат сред село, за на тој начин да го заплашат народот да не бега во партизани, а и другите кои имаат оружје да го вратат. По три дена ме ослободија, а јас неколку месеци боледував од тоа што ме удираа по нозете, а и ден денес кога ги гледам лузните се потсетувам на тоа време. Потоа повеќе не ме задеваа, татко ми замина во планина, па во Лерин каде се поврза со организацијата и оттаму за Македонија, односно во Битола. Јас станав дрварче и стапив во контакт со партизаните, односно со организацијата на НОФ на Вичо и без да знам јас веќе бев курир. Тие ми ги береа дрвата, јас одев натоварен со две магаринџа, но не знав дека внатре во цепените дрва тие ставале писма, кои заедно со дрвата ги носев и ги растоварав во Лерин. Се запознав со првиот секретар на младината ЕПОН, Кире Калилин, од с. Прокопана, кој ме назначи за одговорен за селските деца, односно да ги организирам да бидат курири во селата. Како курири гледавме каде се стационирани грчките војници, кој е фатен и затворен од селото, кои се малтретирали итн. Тоа траеше сè до октомври 1947 г. кога загина во една битка на подножјето на планината Гленари. Слегувајќи со козите надолу тој падна пред моите очи. Успеав да го земам и да го скријам во папратот за непријателите да не можат да го најдат. Утредента со

братучед ми го погребавме", раскажува Поповски.

ТОРТУРА

Курирската задача ја извршувал сè до 5 март кога решил како доброволец да замине во партизани, затоа што се засилила грчката тортура, особено што не се избирале средства за мачење на луѓето.

НА КЛЕФТИ

КАТА ВОЈНА ВО ГРЦИЈА: АЛЕКСАНДАР ПОПОВСКИ

"Заминав во С'мрдеж, бев во младинската единица ЕПОН. Нико Каранастаси ме постави како негов личен курир. Единицата замина во непознат правец и по неколку деноноќни патувања кон Грамос, дојдовме на планината Клефти. Тука се стациониравме. На 17 јуни 1948 г. почна големата епопејска битка на Грамос, која траеше 74 деноноќија. На ритчето Клефти, арамитска планина која е со 2.000 метри височина, беше донесена одлука за напад на 28 јуни 1948 г. зашто ако монархофашистите ја скршат планината Клефти, партизаните од Грамос ќе бидат обиколени. Го држевме 44 деноноќија, имаше случаи пет пати во еден ден да ни го преземат па ние да го заземеме ритчето. Тоа беше крвава битка, со пена в уста монархофашистичката армија напаѓаше и со извиците за кралицата, напред како сноп, јуреа со автоматите. Но, само еден ден успеаја да го преземат Клефти. На Клефти остана знамето на младината. Херојството на партизаните, особено на Македон-

ОДЛИКУВАН ЗА СВОЕТО ЈУНАШТВО

БИТКАТА ЗА ЛЕРИН

Во меѓувреме се случиле не толку тешки борби. Поповски учествувал во повеќе од 100 борби, а три пати бил ранет. Во февруари требало да го нападнат градот Лерин и по секоја цена да се заземе за да стане седиште на привремената Влада на ДАГ.

"По настапувањето на Информбирото - дополнува Поповски - Тито ни го сврте грбот, ни се ветуваа тенкови, авијација, камиони, но... За Лерин беа подготвени 16 топови кои требаше да удрат но, за жал, офицерот кој раководеше со топовите се покажа како предавник. Топовите требаше да пукаат од 12 часот на полноќ до 3 часот, а потоа да се влезе со песна во Лерин. Но, не беше така, монархофашистите неколку седмици знаеја дека за Лерин се подготвува напад. Вечерта успеавме да дојдеме и ги скинавме жиците од оградата на Лерин, ги ликвидиравме двајцата стражари. Авијацијата не можеше да се употреби, бевме многу блиску, таа само нè заплашуваше. Битката на Лерин беше страшна, навлеговме 400 метри внатре, но овде од секаде се стрелаше. Во Лерин учествуваа 14., 18., 108. бригада, јас бев во 107. бригада, која го плати цехот со еден баталјон, кој беше уништуван и нејзините борци ранувани. Сега, кога на стари години размислувам, можам да кажам дека битката на Лерин беше катастрофална за ДАГ. Тој не можеше да опстане. Повеќе од 50 отсто во единиците на ДАГ беа Македонци и се бореа со душа и срце. Димитриос Ландас раководеше со битката на Лерин. Според точни податоци, во битката на Лерин има 702 или 704 загинати партизани, а во гробницата фрлаа ранети партизани, кои врзани за тенкови ги влечеа низ Лерин. Според еден командир на баталјонот 539. Димитриос Шумадис, партизаните кои биле полесно ранети наместо да ги лекуваат во болницата, гркоманите ги труеле со отровни инјекции. Тоа го прочитав и во книгата ЕАМ, ЕЛАС, ЕПОН, ДАГ. По битката на Лерин заминавме на Малимади. На 1 април

ДЕНИ ЗА ХЕРОЈСТВО

ците не може да се опише. На Которска кула беше обиколено едно македонско одделение. Кога им заврши оружјето загинаа четворица, останаа тројца, од кои еден Македонец. Од височината се фрлија долу. Откако целото оружје го насочивме кон монархофашистите, нив ги фати паника. Фредерика чекаше со американски генерал, велејќи дека за седум дена ќе го заземат ритчето. Но, наместо 7 ние го држевме 44 деноноќија. Пред да го напуштиме ритчето ге-

нералот на ДАГ, Павлос Томболидис, рече дека само мајка може да роди такви херои за да издржат ваква битка. Прв пат беа употребени напалм бомбите (кога ќе паднеше ширеше пламен и сè околу гореше). Од 124 деца од четата само четири останавме живи. Значи, 44 деноноќија го држевме само Клефти, а 74 деноноќија Грамос. Правевме пробив кон албанската граница. 105. бригада со која командуваше Павлос Томболидис се проби до подножјето на Левица. На 20 август 1948 г. Папагос рече Атина ќе падне, Левица нема да падне, а ние на 21 август 1948 г. решивме да ја нападнеме Левица и тоа со голем успех, им ги уништивме бункерите, отворивме место да можат да поминат партизаните. И така ранетите партизани поминаа преку Албанија, а здравите околу 4.500 партизани (податоците се од американска разузнавачка служба, кои ги изнесе генералот Ванфлит и рече треба да се сменат грчките генерали), поминаа на Вичо. Со доаѓањето на Вичо на 12.9.1948 г. се случи големата битка на Малимади, на планините Бучи-Вучи. Ги заведе третата бригада. Со 107. бригада командуваше Велисари, а политички комесар беше Стаматис, одржавме состанок во селото С'мрдеж и вечерта ги обиколивме ритчињата, имаше повеќе од 1.000 мртви монархофашисти. Ги фати паника, го фрлаа оружјето. Застанавме над Д'мбени зашто немавме оружје. Премиерот на Грција, Софолис, рече - Господе, дојде крајот на Грција. Го зазедовме Бучи-Вучи и во наши раце беше сè до 1949 г.," се потсетува Поповски.

1948 Г.

**МУСКУПУЛИ- АЛБАНИЈА,
ЧИН ПОТПОРУЧНИК 1948 Г.**

107. бригада, во која бев јас, тргна да го ослободи Грамос. Успехот беше пиров, ако тие Грамос го освоија за 74 дена, ние за 7 дена го ослободивме и ги зазедовме старите позиции. Нашата бригада беше стационирана на планината Голо-Каменик. На Каменик со 539. баталјон останавме сè до отстапувањето на ДАГ на 31.8.1949 г. Направивме маневри. На почетокот на август по втор пат Грамос беше нападнат, но главната сила непријателот ја насочи кон Вичо, мислејќи дека партизаните ќе се повлечат од Грамос на Вичо, но тоа не им успеа. Во тие битки околу два грчки баталјона беа уништени на едно безимено ритче. На 14 август го нападнаа Вичо и на 17 август тој падна во грчки раце. 539. баталјон остана до крај за да може партизаните да се пробидат и тој ја доби значката баталјон на хероите. На 31 август ноќно време отстапивме, повторно во непознат правец, откако цело оружје беше исфрлено кон Грците, кои по три дена се качија на Грамос и на Каменик (границата со Грција), каде немаше ниту еден партизан. Ги повлекохме сите партизани во Албанија, не оставивме ниту еден ранет".

ИСТРЕБУВАЊЕ

Поповски во Албанија дошол во Чирик. На 15 октомври со камиони ги однеле во Драч, каде ги качиле во товарен брод. Бродот бил поделен со неколку прегради и во него можело само да се седи, но не и да се стои. Тргнале за Русија.

"Патувавме по грчките води, меѓу Грција, Крит, Пелопонез. Кога дојдовме на Црно Море Турците нè застапаа и сакаа да проверат што има во бродот. Но, во горната преграда имаше жито и стока. Бродот стоеше 20 минути и тргна на второто патешествие, нас не нè видоа. По 14 дена пловење стигнавме во Советскиот сојуз. Повторно нè поделија, едни тргнаа за Ташкент, беше формиран младински баталјон за Бековат, јапонски логор. И јас бев во него. Таму три години со оружје в раце чувавме дел од Централниот комитет на КПГ. Во април 1953 г. се запишав да учам воено-техничко училиште, заминував во градот Јанѓиљуљ (Нов град), но не го завршив учи-

лиштето, третата година ја напуштив шест месеци пред дипломирањето за да можам да дојдам во Македонија. Во 1954 г. во Русија се оженив со Василка Сукаловска, а во 1955 г. станав татко. Керката ја крстивме Мирка, во чест на Мирка Гинова. На 3 декември 1957 г. го напуштив Советскиот сојуз и дојдов во Битола. Во 1960 г. го добив синот Пеце. Се вработив во фабрика за фрижидери и таму работев околу 30 години. Земам боречка пензија. За моето херојство во борбите бев одликуван со орден за херојство од 1 степен, орден за херојство од 2 степен, споменица Грамос, во 1987 г. добив орден за заслуги за народ од Претседателството на Македонија, 1996 г. бев одликуван со орден од НОДЕМ-Народноослободително движење на Егејскиот дел на Македонија, одликуван сум со орден на ДАГ, 2006 г. "Битолски весник" ме одликуваше со награда - личност на годината на Општина Битола".

За тоа што им ветувала КПГ на Македонците, Поповски вели: "Го прашувавме Захаријадис дали по ослободувањето ние Македонците за нив повторно ќе бидеме Бугари, а тој ни одговори: 'Македонците со своето херојство заслужуваат не само да го користат својот јазик, туку и свое самоопределување', но тоа не се случи. Во 1988 г. секретарот на КПГ, Флоракис, за нас и за КПГ рече дека не постои македонско малцинство и кој ќе го постави ова прашање тој не само што е непријател на КПГ, туку и на грчкиот народ. Генерал Маркос, кој се врати од Советскиот сојуз, во Солун се сретна со генерал Папагос (главен на монархофашистите). Папагос вели ја изгубивте Граѓанската војна, но Маркос му одговори - да, но ја добивме Егејска Македонија. Што тоа значи, дека ги истребиле Македонците од север. Му испратив писмо на Флоракис, во кое му потенцирав дека кога Македонците гинееа за Грција и кога плаќаат даноци ги има, а во друг случај ги нема. Жалам што таков човек ме одликуваше. Тој не може да биде генерален секретар, ако не е интернационалист. Но, не добив одговор".

(Серијата "Сеќавања" се реализира во соработка со Ташко Јованов)

ProMedia

hpstore

ProMedia

...printeri, skeneri, multifunkcionalni uredi,
telefaks aparati, kopiri, ploteri, digitalni kameri...

PRODAŽBA I SERVIS

business partner

tel. 02/ 3215980

ProMedia